

מועצה אזורית
עמק-זרעאל

ת.ד. 90000 עפולה 1812003 טל. 04-6520111
כתובתנו באינטרנט: www.eyz.org.il

קובץ פעילויות

ל"ג בעומר

תשע"ד

מקורות החג

ל"ג בעומר - כשמו כן הוא, היום ה-33 מתוך 49 ימי ספירת העומר. ל"ג בעומר אינו תאריך ואינו שם - אלא מספר סידורי בלבד, והתאריך שבו חוגגים את ל"ג בעומר הוא י"ח באייר. ל"ג בעומר הוא גם יום פטירתו של רבי שמעון בר יוחאי, שהיה אחד מתלמידיו של רבי עקיבא. לפי המסורת, חיבר רבי שמעון בר יוחאי את ספר "הזהר" הקדוש, שהוא הספר היסודי של חכמת הקבלה - חכמת הנסתר.

העומר במקרא:

העומר היה מנחה (מתנה) חקלאית מן הקציר הראשון של התבואה, שהיו מביאים לבית המקדש בפסח - למחרת החג, ביום הראשון של חול המועד. כך כתוב בספר ויקרא (פרק כ"ג, 10): "...כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם, וקצרתם את קצירה, והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכוהן". את העומר הביאו מקציר שעורים, כי השעורה מבשילה לפני החיטה, ותחילתו של קציר השעורים - בחודש ניסן. מנחת העומר שהביאו לבית המקדש בחג הפסח הייתה ביטוי להכרת תודה על ראשית הקציר ותקווה להמשכו המוצלח.

ספירת העומר:

ספירת הימים שבין היום הראשון של חול המועד פסח, שבו הביאו את העומר, ובין חג הביכורים, חג השבועות, שהם 49 יום (7 שבועות). את ספירת העומר המשיכו לקיים גם לאחר חורבן בית המקדש השני, ונהגים לקיימה גם בימינו אלה בטקס מיוחד הנקרא "ספירת העומר". בכל ערב, שהוא תחילת היום לפי הלוח העברי, סופרים את היום והשבוע לספירת העומר. יש הבדלים מסוימים בנטח הספירה בין העדות השונות, וליהודי תימן יש נטח מיוחד - לא בעברית אלא בארמית, על פי המנהג שהיה קיים בבבל לפני יותר מ-1,000 שנה. "ספירת העומר" מדגישה את הקשר בין חג הפסח ויציאת מצרים ובין חג השבועות וקבלת התורה בהר סיני.

ספירת העומר ומנהגי האבלות:

במהלך ימי ספירת העומר יש הנהגים מנהגי אבלות: לא מתחתנים, לא לובשים בגד חדש, לא מסתפרים ולא מתגלחים. יש המקיימים את מנהגי האבלות עד ל"ג בעומר, ויש המקיימים אותם עד חג השבועות. מנהגי האבלות בימי ספירת העומר מוסברים על רקע שני אירועים היסטוריים:

א. מרד בר כוכבא בשנים 132-135 לספירה. על פי המסורת, בימי ספירת העומר במהלך מרד בר כוכבא מתו 24,000 מתלמידיו של רבי עקיבא.

מסע הצלב הראשון באשכנז בשנת 1096 לספירה, שבמהלכו פגעו הנוצרים הצלבנים ביהודים והשמידו קהילות רבות בגרמניה ובצרפת. על פי עדויות מן התקופה, הפרעות ביהודים היו בעיקר בחודש אייר ועד חג השבועות, ונראה שהן השפיעו מאוד על התפתחות דיני האבלות בימי ספירת העומר באשכנז. ויש הסבורים כי מנהגי האבלות הם ביטוי לצער על חורבן המקדש ועל היעדר האפשרות להביא את מנחת העומר.

ל"ג בעומר ומרד בר כוכבא:

במאה ה-2 לספירה, בתקופת השלטון הרומי בארץ ישראל, היו ימי ספירת העומר קשורים לתחילתו של מרד בר כוכבא (135-123 לספירה). רבי עקיבא היה מנהיגו הרוחני של המרד, ושמעון בר כוכבא- מנהיגו הצבאי. יש הסבורים כי ל"ג בעומר מציין ניצחון של אנשי בר כוכבא על הרומאים, ולכן נקבע כיום שמחה שבו מפסיקים את מנהגי האבלות של ספירת העומר.

המרד נגד הרומאים התחיל בשנת 135 לספירה, 65 שנים לאחר חורבן בית המקדש השני, ונמשך שלוש שנים, עד שדוכא על ידי הרומאים. בראש המרד עמד שמעון בר כוכבא בכינוי "בר כוזיבא", שפירושו איש השקר. את הכינוי הזה נתן מתנגדיו, שראו בו נביא שקר. סביב בר כוכבא התקבצו עשרות אלפי לוחמים, בברכתו של גדול חכמי ישראל באותה תקופה- רבי עקיבא.

בר כוכבא דרש מחייליו שיכרתו אחת מאצבעותיהם כהוכחה לאומץ ליבם. כשחכמים רבים התנגדו למבחן אכזרי זה, הוא הפסיק את המנהג, ובמקום זאת דרש מחייליו להוכיח את כוחם בכך שיעקרו עץ ארז גדול תוך רכיבה על סוס.

מנהג הדלקת מדורות:

למנהג של הדלקת מדורות בל"ג בעומר יש שני הסברים:

- א. הקשר בין מרד בר כוכבא ובין ל"ג בעומר- המורדים הדליקו משואות אש על ראשי ההרים כדי להעביר את ההודעה על פרוץ המרד. המדורות שמדליקים היום בל"ג בעומר הן זכר לאותן משואות.
- ב. לפי המסורת קשור ל"ג בעומר לאירועים שונים בחייו של רבי שמעון בר יוחאי, כגון- היום שבו הוסמך להיות רב, היום שבו התחתן והיום שבו הוא נפטר. על פי המסופר בספר הזוהר, ביום מותו של רבי שמעון בר יוחאי היה ביתו אפוף אש, ולזכר אותה אש נהגו להדליק מדורות ביום פטירתו, הוא יום ל"ג בעומר.

ל"ג בעומר- חץ וקשת:

בל"ג בעומר נהוגה היציאה לשדות עם חץ וקשת. מן הכתוב: "תבוא בעומר תראה הקשת בצבע אחר והגאולה". ההסבר על פי חז"ל שבימי הרשב"י היא שלא הופיעה קשת בשמיים (המסמלת סוף לפורענות) כיוון שבכוחו היה לשמור ולהגן בפני פורעניות והעולם לא נזקק לאות הקשת.

קשתות וחיצים שימשו בימי בר כוכבא ככלי הנשק העיקריים בקרב. לזכר מלחמת בר כוכבא ברומאים נהוג להכין בל"ג בעומר קשתות וחיצים ולשחק עימם ליד המדורה.

שמעון בר יוחאי ומרד בר כוכבא:

רבי שמעון בר יוחאי חי במאה ה-2 לספירה, בתקופת מרד בר כוכבא. על פי המסופר בתלמוד הבבלי היה שמעון בר יוחאי ממתנגדי השלטון הרומי, ומשום כך נאלץ לברוח. על פי הסיפור שבתלמוד, התחבא בר יוחאי יחד עם בנו במערה במשך 12 שנים, עד מות הקיסר הרומי וביטול הגזירות נגד היהודים.

ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי:

לפי המסורת, רבי שמעון בר יוחאי נפטר בל"ג בעומר, ולכן יש הנהגים לעלות בתאריך זה לקברו ולקבר בנו הנמצאים על הר מירון, סמוך לצפת, שם נהגים להדליק מדורות, לקיים שם שמחה, ריקודים וסעודה.

פעילויות סביב המדורה

- * **פרה חולבת לל"ג בעומר**- מטרת המשחק: לתפוס ובו בזמן להיזהר לא להיתפס כתגובה למילה מסוימת. מהלך: הושב את החניכים במעגל ואומר להם לשלוח את יד שמאל עם אגודל כלפי מעלה אל היושב משמאלם וביד ימין ליצור "טבעת" בעזרת האצבעות, בה תיכנס האגודל של היושב מימין. כעת ספר להם סיפור וקבע כי כאשר אתה אומר את המילה "ל"ג בעומר" כולם מהדקים את יד ימין בניסיון לתפוס אגודל ובו בזמן חומקים עם האגודל השני על מנת לא להיתפס.
- * **"לספור עד 33"**- ספירת העומר- מטרת המשחק: לספור עד 33 בלי לחזור על אותו מספר. מהלך: אמור לחניכים כי המטרה שלהם היא לספור עד 33 כאשר כל אחד זורק מספר בלי תכנון או תיאום מראש. אם שני חניכים או יותר אמרו את אותו מספר יחד יש להתחיל מהתחלה.
- * **אמת או שקר**- מופיע בהמשך. כל קבוצה מקבלת בתורה משפט והיא צריכה להגיד אם הוא אמת או שקר.

- * **תחרויות שירה** - כל קבוצה צריכה לשיר בתורה שיר על פי סבב של הא"ב, או שכל קבוצה צריכה להתחיל שיר באות בו נגמר השיר של הקבוצה שלפניה וניתן לתחום את המשחק לסוג מסוים של שירים, לדוגמא - שירי ילדים, שירי תוכניות טלוויזיה, שירי ארץ ישראל וכו'. אפשר למקד את התחרות לשירים הקשורים באש.
- * **חבילה עוברת** - החבילה עוברת בין החניכים לפי ההוראות הטמונת בתוך החבילה. יש להכין חבילה, שבה בין דף לדף יש משימה, וגם הוראה למי להעביר את החבילה.
- * **המשרוקית** - מתיישבים במעגל כשהידיים מאחורי הגב. משתתף אחד יוצא ("המנחש") והמשרוקית נמסרת לאחד המשתתפים במשחק. הוא מסתיר את המשרוקית. כעת, מזמינים את "המנחש" ועליו לעמוד במרכז המעגל ולנחש אצל מי המשרוקית. המשתתפים מעבירים את המשרוקית מיד ליד מאחורי גבם וכשנצרת הזדמנות וכאשר "המנחש" עם הגב, שורקים בה ומיד מסתירים אותה שוב ומעבירים הלאה. כש"המנחש" מצביע על מישהו, עליו לפשוט את ידיו קדימה ולהראות שהמשרוקית לא בידיה ואולי כן? אם ניחש נכון - מתחלפים ביניהם.
- * **סיפור בהמשכים** - יושבים בצוותא מסביב למדורה. אחד החניכים פותח בסיפור. לאחר משפט אחד או כמה משפטים נתן המנחה אות והחנך מפסיק מיד לספר, גם אם הוא באמצע, ושכטן היושב מימין ממשיך לספר וכן הלאה.
- * **אני מביא איתי למדורה** - מטרה: לגלות את החוק העומד במרכז המשחק. מהלך המשחק: החניכים יושבים במעגל. אחד החניכים יחליט על חוק מסוים הבא לידי ביטוי במילים שיבחר. החנך מכריז על משפט כגון: "אני עורך מסיבה ומביא אבטיח קר". החוק נמצא במילים אבטיח קר, כלומר החוק הוא שתי מילים. במידה והחנך מביא למדורה משהו בעל שתי מילים, הוא נכנס למסיבה. במידה ולא עלה על החוק, או אינו נכנס למסיבה. החוקים יכולים להיות מגוונים - חפצים המתחילים באותה אות, נגמרים באותה אות, קשורים לטשא מסוים ועוד.
- * **כפות תפוחי אדמה** - מחלקים את החניכים לשתי קבוצות, שני טורים. נסמן על האדמה קו התחלה וקו סיום. הראשון בכל טור מקבל כף מתכת עליה מניח תפוח אדמה ותופס את הכף בפיו. בהישמע אות מוסכם יתחרו שני המשתתפים בהליכה עד לקו הסיום וחזרה ומעבירים את הכף לעומדים הבאים בתור. הטור שסיים ראשון מנצח.

נספחים לאמת ושקר

1. הישוב עומר קרוי על שם ל"ג בעומר, היום בו הוא עלה לקרקע- שקר.
2. יש ישוב שנקרא בר יוחאי על שמו של רשב"י- אמת. הישוב נמצא בהר מירון.
3. חגיגות ההילולה נפתחות בתהלוכה של ספרי תורה שיוצאים מצפת אל קבר הרשב"י- אמת.
4. קבר רשב"י נמצא בהר מירון- אמת.
5. גובהו של הר מירון הוא 1,004, והוא ההר השלישי בגובהו בארץ- שקר. גובהו של ההר הוא 1,204 והוא השני בגובהו אחרי החרמון (בעבר התנשא לגובה של 1,208 מטר מעל פני הים, אך צה"ל שיטח את ההר לצורך הקמת בסיס צבאי).
6. הפלמ"ח הוקם בל"ג בעומר בשנת תש"א- ה-15 במאי 1941- אמת.
7. צה"ל קבע את ל"ג בעומר, כיום הצדעה לחיילי המילואים- אמת.
8. על פי אחת המסורות ביום י"ח אייר, ה' התגלה למשה בסנה, וזו אחת הסיבות להדלקת המזרות- שקר.

חידון ל"ג בעומר מא' עד ת'

- א. הקיסר הרומאי שנלחם בבר כוכבא (אדריאנוס).
- ב. העיר שנפלה בימי המרד ברומאים (ביתר).
- ג. תואר שניתן לבר כוכבא בשיר שנכתב עליו (בן גרים יהודה).
- ד. מילה נרדפת למילה "חופש" שמופיעה בשיר על בר כוכבא (דרור).
- ה. אותה עורכים בל"ג בעומר בציון הרשב"י? (הדלקת הילולה).
- ו. שורה מהפיוט בר יוחאי " _____ תפוחים עלית" (ולשדה).
- ז. ספר קבלי שחיבר הרשב"י (זהר).
- ח. כלי נשק במרד בר כוכבא (חץ).
- ט. קיסר שהחריב את המקדש (טיטוס).
- י. אחד מחמש התלמידים שנתרו לרבי עקיבא ויהודה בר אילעאי.
- כ. חותנו של רבי עקיבא (כלבא שבוע).
- ל. מתו על קידוש השם בזמן המרד (לולינוס ופפוס).
- מ. ממנו שמו רשב"י ובנו בהיותם במערה (מעיין).
- נ. איזה תואר ניתן לבר כוכבא ע"י אנשיו? (נשיא ישראל).
- ס. חץ וקשת הוא ה _____ של הגדנ"ע שהוקם בל"ג בעמר (סמל).
- ע. רבו של רשב"י (רבי עקיבא).
- פ. דרס למוות את אחד מבני מתתיהו (פיל).
- צ. עיר המקובלים בסמוך לקבר רשב"י (צפת).
- ק. בימיו של רשב"י לא נראה מפאת צדיקותו (קשת).
- ר. אשתו של רבי עקיבא (רחל).
- ש. מה משותף לבר יוחאי ולבר כוכבא? (שם הפרטי-שמעון).
- ת. אותה עורכים בל"ג בעמר כמנהג חב"ד (תהלוכה).

חידון נוסף ל"ג בעומר

מדוע נוהגים להדליק מדורות ב"ג בעומר?

* זכר למשואות שהדליקו בזמן המרד.

* זכר לאש שהקיפה את ביתו של רשב"י ביום פטירתו.

באיזה ישוב בארץ נמצאת המערה בה התחבא רשב"י?

* בפקיעין.

אילו ארגונים אזרחיים וצבאיים בני ימנו, נוסדו ב"ג בעומר?

* הגדנ"ע (לכן סמלו קשת וחיצים).

* הפלמ"ח.

* תנועת בני עקיבא.

כיצד שמרו רשב"י ואלעזר בנו על בגדיהם במערה שלא יתבלו?

* פשטו את בגדיהם ונכנסו לתוך בור וכיסו עצמם בעפר.

מה הקשר בין רבי עקיבא, רבי מאיר בעל הנס ורשב"י?

* רבי מאיר ורשב"י היו מבין 5 התלמידים שנתרו לרבי עקיבא.

על שום מה נקרא רבי מאיר בתואר: "בעל הנס"?

* בגלל הנס שאירע לשומר בית האסורים שניצל מתלייה ע"י שאמר: "אלוקי מאיר ענני".

ציין שלושה אירועים שהפכו א"ג בעומר ליום של שמחה

* הילולת רשב"י.

* הפסקת המגיפה בתלמידי רבי עקיבא.

* המן התחיל לרדת ב"ג בעומר.

כמה שנים חי רבי-עקיבא? באיזה גיל התחיל ללמוד תורה?

* 120 שנה. בגיל 40

מדוע חשב רבי- עקיבא שבר- כוכבא הוא המשיח? באיזה שם קרא לו בסוף ימיו?

* בגלל נבואת בלעם; "דרך כוכב מיעקב". בר כוזיבא כלומר בן השקר.

מהו התכשיט שנתן רבי עקיבא לאשתו?

* ירושלים של זהב

באיזו שיטה בחר בר-כוכבא את לוחמיו?

* ערך להם מבחן של אומץ וגבורה: היו צריכים לקטוע לעצמם אצבע ולעקור עץ ארז תוך כדי רכיבה על סוס.

ציין שלושה מנהגים בל"ג בעומר בנוסף למדורות

* חלאקה= תספורת לבני שלוש.

* קריאה בספר הזוהר

* משחק בחץ וקשת כזכר למרד

